



Årringen 2013

Annual Review No 17 of The Arboretum &
Botanical Gardens, University Museum of
Bergen, The University of Bergen

ISSN: 0809-5213

Journal home page:

<https://www.uib.no/universitetshagene/66488/%C3%A5rringen>

Julens botanikk 2013 – en utstillingssuksess!

Siri Skretting Jansen, Institutt for fremmedspråk, Universitetet i Bergen,
postboks 7805, 5020 Bergen (e-post: siri.jansen@uib.no)

To cite this article: Jansen, S.S. 2014. – Julens botanikk 2013
– en utstillingssuksess!. – *Årringen 2013* (17): 61–68.

Published February 2014

Julens botanikk 2013 – en utstillingsuksess!

Siri Skretting Jansen, Universitetsmuséet i Bergen, Universitetet i Bergen, postboks 7800, 5020 Bergen (e-post: siri.jansen@um.uib.no).

Utstillingen Julens botanikk i Blondehuset ble en suksess! I løpet av 3 uker i desember 2013 fikk over 1200 besøkende glede seg over synet og lukten av julens blomster, krydder og frukter.

Forslaget om å lage en botanisk juleutstilling kom fra ansatte ved Arboretet og Botanisk hage vinteren 2012/13. Det var et ønske om å lage noe nytt og om å fornye vår formidling. En botanisk utstilling i Blondehuset hadde ikke vært laget før, heller ikke en innendørs utstilling av denne typen hvor levende planter og andre gjenstander skulle settes sammen til en helhet. Vi var usikre på hvordan dette skulle planlegges og gjennomføres, og ikke minst på hvordan sluttresultatet kom til å bli. Utpå høsten startet vi opp med en veldig entusiastisk utstillingsgruppe bestående av et knippe vitenskapelig, teknisk og administrativt tilsatte.



Til utstillingen Julens botanikk ble det trykket en egen katalog. Plantene ble vist ved hjelp av gamle botaniske illustrasjoner (foto: Siri Skretting Jansen).



Julens blomster ble presentert i en egen del av utstillingen. I forgrunnen svibler, julerose og juleglede, i vinduskarmen troner amaryllis og bakerst julestjerner i flere farger (foto: Bjørn Moe).

Arbeidet med å planlegge utstillingen begynte med å liste opp de ulike vekstene vi forbinder med jul og juletradisjoner, og deretter få en oversikt over hva som finnes i egne samlinger, i veksthuset og ute. Utstillingens fire hovedtema utkrystalliserte seg raskt og vi jobbet videre med; Smak av jul, Nøtter og frukt, Juleblomster og Vintergrønt. De tre første temaene skulle presenteres inne i Blondehuset og det siste temaet fikk plass ute. Til sammen ble det valgt ut 35 ulike planter.

Til «Smak av jul» valgte vi å vise sukkerrør (*Saccharum*), kakao (*Theobroma cacao*), vanilje (*Vanilla planifolia*), kanel (*Cinnamomum verum*), kardemomme (*Elettaria cardamomum*), ingefær (*Zingiber officinale*), kryddernellik (*Syzygium aromaticum*), stjerneanis (*Illicium verum*), safran (*Crocus sativus*) og ekte pepper (*Piper nigrum*). Fra veksthuset hentet vi planter av sukkerrør, kakao, vanilje, kardemomme og pepper.

«Nøtter og frukt» var det vanskeligere å få tak i planter til, men i veksthuset stod flere sitrusplanter (*Citrus*), en daddelpalme (*Phoenix dactylifera*) og et fikentre (*Ficus carica*). Fikentreet hadde egentlig begynt å felle bladene for vinteren, og etter tre uker var det ikke flere fikenblader igjen. I tillegg viste vi kokosnøtt (*Cocos nucifera*), mandel (*Prunus amygdalus*), paranøtt (*Bertholletia excelsa*), eple (*Malus × domestica*), valnøtt (*Juglans regia*) og hasselnøtt (*Corylus avellana*). Valnøtter og hasselnøtter hadde vi høstet inn selv; henholdsvis på Valland i Hardanger og på Milde.



Fra «Smaken av jul» hvor kryddervekster ble presentert som planter, ferske røtter, i tørket, syltet og bearbeidet form (foto: Bjørn Moe).

Hovedvekten av plantene til «Juleblomster» ble kjøpt inn. Fra veksthuset hentet vi inn to flotte eksemplarer av julestjerne (*Euphorbia pulcherrima*) som var lysbehandlet for å få frem sine karakteristiske røde blader til jul. I tillegg var det kjøpt inn julestjerner i mer «moderne» farger som rosa og lilla. Et rikelig utvalg av asalea (*Rhododendron simsii*), julegleder (*Begonia ×cheimantha*), julekaktus (*Shlumbergera*), juleroser (*Helleborus niger*), amaryllis (*Hippeastrum*), tulipan (*Tulipa ×gesneriana*) og svibel (*Hyacinthus orientalis*) ble utstilt i ulike stadier av vekst og blomstring.



I mangel av et mandeltre ble det brukt en av de gamle plansjene. Mandel ble også presentert som nøtter med og uten skall, mandelolje, marsipan og kransekake (foto: Adam Kurz).



I teltet utenfor Blondehuset stod en egen utstilling av 13 sorter kristtorn med ulik form og farge. I taket henger den tradisjonsrike mistelteinen (foto: Siri Skretting Jansen).

Til «Vintergrønt» hentet vi alt fra egne samlinger. Det ble laget en egen utstilling av kristtorn (*Ilex aquifolium*). Hele 13 ulike sorter med stor variasjon i form og farge ble stilt ut. I diskusjonen om hvilket «juletre» vi skulle benytte, falt valget på en nordmannsgran (*Abies nordmanniana*). Den sjeldne mistelteinen (*Viscum album*) fikk plass både ute og inne. I tillegg hentet vi rikelig med einer (*Juniperus communis*), nobelgran (*Abies procera*), vestamerikansk hemlokk (*Tsuga heterophylla*), lawsonsypress (*Chamaecyparis lawsoniana*) og vokstuja (*Thuja occidentalis*).

Det ble produsert tekst til hver av plantene. Tekstene danner grunnlaget for den 28 siders lange katalogen som ble trykket. Vi holdt teksten kort og illustrerte alle plantene ved hjelp av gamle tegninger hentet fra www.plantillustrations.org og tilrettelagt for vårt bruk. Utstillingen ble også fyldig presentert på våre nettsider, til glede i mange år fremover (www.uib.no/arboretet/formidling-og-forskning/utstilling-julens-botanikk).

Det er en utfordring å lage en utstilling hvor man blander levende planter med fersk mat, konservert mat av ulikt slag og med gjenstander. Det ble litt prøving og feiling før vi fant en god løsning. Det var viktig for oss å ha stor oppmerksomhet om det visuelle «botaniske» uttrykket – hvordan plantene stod frem i utstillingen. I og med at vi ikke hadde alle plantene i levende live, benyttet vi oss av flere over 100 år gamle botaniske plansjer fra den gamle undervisningssamlingen til tidligere Botanisk institutt. De flotte plansjene gav også et enhetlig visuelt uttrykk til veggene i rommet.

Et annet viktig bidrag til den visuelle utformingen var de gamle håndblåste objektglassene fra museets naturhistoriske samlinger. Glassene er i liten grad i bruk i dagens samlinger og utstillinger, men var helt perfekte til Julens botanikk. Ved hjelp av glassene, som finnes i mange ulike størrelser, var det mulig å lage flere nivå i utstillingen. Klementiner i høye vide glass, nøtter i smale glass av ulik høyde, pepperkorn i de sma-



Sitrusslekten var et fargerikt innslag i utstillingen. I tillegg til flere mandarinplanter var det ferske appelsiner, klementiner, grapefrukt, sitroner, lime, kumquat, og pomelo. Tørket appelsin er dekorative i vinduet og i to tynne høye glass ser vi sukut og apsikot (foto: Siri Skretting Jansen)

leste glassene og avskårne svibler i noen store vide glass, gav god effekt og en helhetlig presentasjon.

I tillegg til det visuelle uttrykket vi skapte, fikk vi inn en ekstra dimensjon som ikke helt var planlagt, nemlig lukten. Blomsterduft blandet med lukten av krydder og frukt var med på å gi utstillingen den helt spesielle stemningen. Ut fra egne erfaringer og ikke minst de mange tilbakemeldingene fra publikum, var nettopp lukten viktig for helhetsopplevelsen.



I utstillingen ble det brukt en kombinasjon av levende planter, fersk og tørket frukt (foto: Bjørn Moe).



Et oversiktsbilde viser det meste av utstillingen slik den stod inne i Blondehuset (foto: Adam Kurz).

Musikken må også nevnes. Fra skjulte høyttalere strømmet juletoner – spesielt effektivt når det ikke var andre lyder i lokalet.

Utstillingen åpnet 1. desember og ble i løpet av de tre ukene den stod, besøkt av over 1200 personer. Dette er basert på gjestebok og daglige besøksanslag. Det var helt



tydelig at Julens botanikk slo godt an hos publikum. Her er et knippe av de kommentarene publikum skrev inn i gjesteboken sammen med mange smilefjes.

Herlige juledufter! Utrolig oase!
 Det lukter godt! Vidunderlig!
 Nydelig oase i skogen – takk for opplevelsen!
 Nydelig utstilling, lærte mye nytt!
 Flott og sjå og så luktar det så godt her!
 Fantastisk og fredfull stemning!
 Lys og varme på en regnfull dag!
 Utrolig fin energi og ro!
 Takk for denne fine presentasjonen

Denne store flotte julestjernen fra veksthuset hadde da utstillingen åpnet, kun få røde blader, men i løpet av desember ble den stadig rødere og mer lik de julestjernene vi kjenner fra butikken (foto: Adam Kurz).



Elever og lærere fra Hjellestad skole gjorde oppgaver, fikk smaksprøver og koste seg inne i varmen med duftene av krydder og blomster (foto: Bjørn Moe).

av juletradisjoner! Takk for fin utstilling og en hyggelig prat! Veldig kjekt med en slik oase! Fin utstilling – deilige dufter! Flott stemning og deilig gløgg! Flott laget til – koselig! Interessant og eksotisk! Nydelig syn og lukt! Takk for en inspirerende og julestemningsgivende utstilling! Vi har hatt en fredelig og inspirerende førjulstid her i Blondehuset – tusen takk! Fantastisk flott utstilling med nydelige lukter! Så flott at dere lager til denne utstillingen til oss! Informativ og fin utstilling! M-m-m så godt det lukter, julestemning! Nydelig utstilling, deilig gløgg, eplesaft og skjønne organiske dufter! Et eventyr for alle sanser! Så deilig – God jul!

Utstillingen ble som nevnt godt besøkt. I ukedagene var utstillingen åpen i arbeidstiden og i helgene sørget medlemmer i Arboretet og Botaniske hage sin Venneforening for at dørene ble åpnet, lykter tent og gløgg varmet og servert. De gjorde en flott jobb. Gjennom hele perioden kunne vi tilby gratis klementiner, epler, fiken, dadler, nøtter og pepperkaker – til uttrykt glede for store og små.

Utstillingen ble også besøkt av rundt 200 skoleelever som fikk tilrettelagt et enkelt undervisningsopplegg om julens botanikk og ikke minst fikk de sett, luktet og smakt på utstillingen.

Utstillingen fikk bred dekning i media. De lokale avisene BT, BA og Fanaposten hadde alle flotte oppslag. NRK Hordaland fikk besøk av botaniker i studio og UiB brukte film fra utstillingen som årets julehilsen på nettsidene sine.

I løpet av noen hektiske vinteruker høstet vi verdifull erfaring med det å lage en inendørs utstilling med levende planter. I motsetning til en ”vanlig” utstilling som museet setter opp, ble dette en utstilling som endret seg underveis og som hver dag måtte stelles. Visne blomster måtte fjernes, planter vannes, nye appelsiner med nellikspiker måtte henges opp mm. Vi fant ut at utstillinger av denne typen trenger kontinuerlig vedlikehold gjennom hele visningsperioden. Jobben er langt fra gjort når utstillingen åpner. Gjennom arbeidet med Julens botanikk er vi nå bedre rustet til å lage nye utstillinger – med julen som tema eller med helt andre tema og til andre tider av året!!!



Utstillingen Julens botanikk ble vist inne i Blondehuset, i teltet og på plassen foran huset (foto: Bjørn Moe).